ایران
IranNewspaper

ایران در «ایران»

طرح جامع جبران خسارت شیلات هرمزگان کلید خورد

بندرعباس- طرح جامع حمایتی برای جبران خسارت دوهزار صیاد هرمزگانی، نوسازی شناورها و بازسازی تأسیسات آسیب‌دیده بنادر آغاز شد. مسعود بارانی، مدیرکل شیلات هرمزگان با اعلام این خبر اظهار داشت: «با وجود خسارات واردشده، هیچ‌یک از بنادر صیادی استان تعطیل نشده و تأمین منابع مالی برای بازگرداندن سریع ظرفیت تولید به شرایط عادی در اولویت قرار دارد.» وی افزود: «از نخستین ساعات، ارزیابی میدانی خسارت‌ها با همکاری فرمانداری‌ها، بخشداری‌ها، تعاونی‌های صیادی و دستگاه‌های اجرایی آغاز و پرونده خسارت شناورها، تجهیزات و زیرساخت‌ها برای بهره‌مندی آسیب‌دیدگان از حمایت‌های قانونی تشکیل شد.» مدیرکل شیلات خاطرنشان کرد: «با همدلی و مشارکت تمامی دستگاه‌ها، روند جبران خسارات و بازسازی ظرفیت‌های آسیب‌دیده با سرعت دنبال می‌شود تا جامعه صیادی استان هرچه سریع‌تر به شرایط پایدار و مطلوب بازگردد.»

نرخ ترک تحصیل در خراسان جنوبی نصف شد

بیرجند- اجرای برنامه‌های جلوگیری از ترک تحصیل و بازگرداندن دانش‌آموزان به چرخه آموزش در استان خراسان جنوبی نتیجه داد و نرخ ترک تحصیل در این استان با افت ۵۰ درصدی، از ۰.۷۶ به ۰.۳۸ درصد رسید. مهدی مرتضوی، مدیرکل آموزش و پرورش خراسان جنوبی اظهار کرد: «با شناسایی و پیگیری مستمر، موفق شدیم شمار بازماندگان از تحصیل را به نصف کاهش دهیم که این امر نشان‌دهنده اثربخشی برنامه‌های انسداد سوادآموزی در سطح استان است.» وی با اشاره به ارتقای کیفیت آموزش در دوره متوسطه افزود: «دانش‌آموزان استان موفق به کسب رتبه سوم کشوری در میانگین دروس امتحانات نهایی پایه دوازدهم و رتبه دوم کشوری در کنکور گروه علوم تجربی شدند. همچنین در المپیادهای علمی با رشد ۲.۵ برابری نسبت به سال گذشته، ۳۰ مدال رنگارنگ به همت دانش‌آموزان خراسان جنوبی به دست آمد.» مدیرکل آموزش و پرورش خراسان جنوبی از تحول در بخش فنی و حرفه‌ای یاد کرد و گفت: «برای اولین‌بار در قالب طرح مشترک «همنوا» میان وزارت آموزش و پرورش و وزارت کار، تمام امکانات، تجهیزات و نیروی انسانی مراکز فنی و حرفه‌ای در اختیار آموزش مهارت به دانش‌آموزان قرار گرفت. در همین راستا، اولین هنرستان کارآفرینان و هنرستان غیردولتی نخبگان مهارت افتتاح شد و برنامه‌ریزی برای راه‌اندازی هنرستان‌های «جوار صنعت و معدن» در کنار واحدهای تولیدی استان با جدیت دنبال می‌شود.»

مدیرعامل ایرنا روز خبرنگار را بر مزار شهید صارمی گرامی داشت

جابری‌انصاری: خبرنگاران راویان حقیقت و ادامه‌دهندگان راه شهیدان هستند

گزارش

گروه ایران زمین

۱۷مرداد سالروز شهادت محمود صارمی، خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی از سال ۱۳۷۷ به نام روز خبرنگار گرامی داشته می‌شود. محمود صارمی در چنین روزی به‌همراه ۸ دیپلمات دیگر در کنسولگری ایران واقع در شهر مزارشریف افغانستان به شهادت رسید. صارمی در زادگاه خود، شهرستان بروجرد به خاک سپرده شده است. روز گذشته و همزمان با روز خبرنگار، مدیرعامل خبرگزاری جمهوری اسلامی (ایرنا) برای بزرگداشت روز خبرنگار به بروجرد رفت.

حسین جابری‌انصاری، با تجلیل از جایگاه خبرنگاران و شهدای عرصه رسانه، بر نقش راهبردی رسانه‌ها در روایت دقیق و صادقانه تحولات و حفظ پیوندهای اجتماعی تأکید کرد. جابری‌انصاری با اشاره به تجربه بحران‌ها و جنگ‌های اخیر، خبرنگاران را فراتر از انتقال‌دهندگان خبر، «راویان حقیقت» و شاهدان تحولات تاریخی دانست و تأکید کرد، رسانه در شرایط بحرانی، مسئولیتی سنگین‌تر در قبال جامعه و حقیقت دارد. وی همچنین با تشریح مؤلفه‌های هویتی ایران، درهم‌تنیدگی ایرانیت، اسلامیت و تشیع را از عوامل مهم ماندگاری و انسجام تاریخی ملت ایران عنوان کرد و بر ضرورت تقویت وحدت ملی و مقابله با دوگانه‌های تفرقه‌آمیز تأکید کرد. غبارروبی مزار شهید خبرنگار محمود صارمی، دیدار با خانواده شهید، بازدید از طرح‌های عمرانی شهرداری و شورای شهر، بازدید از خانه‌های تاریخی بروجرد و تجلیل از خبرنگاران از جمله برنامه‌های سفر مدیرعامل ایرنا به شهرستان بروجرد بود. «حسین جابری‌انصاری» مدیرعامل خبرگزاری جمهوری اسلامی (ایرنا) با حضور بر مزار شهید محمود صارمی و ادای احترام به جایگاه شهدای والامقام شهرستان بروجرد، اظهار کرد: «محمود صارمی شهید راه حقیقت بود و حضور بر مزار پاک وی به مناسبت روز خبرنگار توفیق است.» مدیرعامل سازمان خبرگزاری جمهوری اسلامی (ایرنا) اظهار کرد: «این حضور فرصتی برای یادآوری جایگاه و اهمیت کار اصحاب رسانه بویژه خبرنگاران شهید است، چراکه این قشر شاهدان حقیقت بودند و جان خود را در مسیر انجام رسالت خبری و دفاع از حقیقت تقدیم کردند.» جابری‌انصاری با تأکید بر مسئولیت سنگین رسانه‌ها، اظهار کرد: «خبرنگاران و رسانه‌های مختلف کشور، وظیفه سنگینی بر عهده دارند و باید در عین انعکاس وقایع و حقایق، دنباله‌رو و ادامه‌دهنده راه شهیدان باشند.» وی افزود: «امید می‌رود همواره به عنوان رسانه و خبرنگار، در مسیر آرمان‌های شهدا حرکت کنیم و رسالت خود را در روایت درست و صادقانه رویدادها به انجام برسانیم.»

خبرنگاران راویان حقیقت هستند

مدیرعامل ایرنا، خبرنگاری را فراتر از انتقال اخبار دانست و گفت: «خبرنگاران راویان حقیقت هستند و بسیاری از بزرگ‌ترین نهضت‌های تاریخ نیز با روایتگری و انتقال حقیقت ماندگار شده است.» جابری‌انصاری با اشاره به نهضت عاشورا تصریح کرد: «در نهضت حسینی نیز زینب کبری(س) و کاروان بازماندگان عاشورا، وظیفه سنگین روایتگری حقیقت را برعهده داشتند و پیام این نهضت را به جامعه منتقل کردند.» وی ادامه داد: «روایت حقیقت، مسئولیتی سنگین و رسالتی مقدس است و خبرنگار باید کنار مردم، در برابر دشمنان، فراز و نشیب‌ها، دردها، سختی‌ها و حتی شرایط عادی جامعه حضور داشته باشد.» به گزارش ایرنا، «حسین جابری‌انصاری» در مراسم گرامیداشت روز خبرنگار که در سالن شورای شهر بروجرد برگزار شد، اظهار کرد: «شهید صارمی نمونه‌ای از جوانان خودساخته ایران اسلامی بود که از محیطی روستایی و ساده برخاست و بدون برخورداری از رانت یا امتیاز ویژه، به قله‌های افتخار و خدمت به ایران و اسلام رسید.» وی افزود: «شهید صارمی پس از ورود به خبرگزاری جمهوری اسلامی، هفت سال در عرصه خبرنگاری فعالیت کرد و سرانجام در ۳۰ سالگی در جریان حمله به کنسولگری جمهوری اسلامی ایران در مزارشریف افغانستان، جان خود را در راه اسلام و ایران تقدیم کرد.» مدیرعامل ایرنا ادامه داد: «شهید صارمی و بسیاری از شهدای این سرزمین، نمادی از ایرانیانی هستند که در طول تاریخ، عظمت، تمدن، فرهنگ و افتخارات این کشور را رقم زده‌اند؛ انسان‌هایی که از دل روستاها و محیط‌های ساده برخاستند، دانش آموختند و به آبادگران و افتخارآفرینان بزرگ ایران تبدیل شدند.»

ایران از جنگ اخیر سربلند بیرون آمد

جابری‌انصاری با اشاره به نامگذاری ۱۷ مرداد به عنوان روز خبرنگار، گفت: «این روز تنها یادبودی برای یک شهید نیست، بلکه فرصتی برای گرامیداشت همه شهدایی است که در مسیر روایت حقیقت جان خود را فدا کردند و از همه هستی خویش برای اعتلای ایران و اسلام گذشتند.» وی بیان کرد: «خبرنگاران شب و روز از وقت، توان و زندگی خود برای روایت حقیقت می‌گذارند و در این مسیر، برخی از آنان به مقام شهادت نائل شده‌اند؛ از این رو، خبرنگاران شهید، راویان حقیقت و شهیدان شاهد هستند.» وی تأکید کرد: «همه ما وامدار شهدا هستیم و باید در برابر عظمت و بزرگی آنان سر تعظیم فرود آوریم و تلاش کنیم به اندازه مسئولیتی که بر دوش ما گذاشته شده است، به راه، نام، یاد و مرام شهیدان، بویژه شهدای خبرنگار وفادار باشیم.» جابری‌انصاری ابراز امیدواری کرد، خبرنگاران و فعالان رسانه‌ای بتوانند در اندازه این مسئولیت بزرگ ظاهر شوند و با وفاداری به حقیقت، مردم و ایران، مسیر شهیدان و روایتگران صادق تاریخ را ادامه دهند. وی با اشاره به جنگ تحمیلی اخیر و مقاومت ملت ایران در برابر حملات دشمنان اظهار کرد: «این حقیقت در حوادث و بحران‌های اخیر نیز خود را نشان داد؛ در برابر قدرت‌های طغیانگر و برخوردار از امکانات مادی گسترده، ملت ایران و دولت و نیروهای مسلح کشور با سربلندی از دل بحران و جنگ بیرون آمدند و بار دیگر ظرفیت تاریخی خود را برای مقاومت و ایستادگی به نمایش گذاشتند.» مدیرعامل سازمان خبرگزاری جمهوری اسلامی با تجلیل از نیروهای مسلح، افزود: «نیروهای مسلح فداکار ایران، از جمله سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و ارتش جمهوری اسلامی ایران، در صف مقدم این ایستادگی قرار داشتند و شهدای گرانقدری تقدیم کردند که نمونه و نماد آنان رزمندگانی بودند که حتی در سخت‌ترین شرایط، پای مأموریت و مسئولیت خود ایستادند و جان خود را فدای ایران و اسلام کردند.»

> خبرنگاران شب و روز از وقت، توان و زندگی خود برای روایت حقیقت می‌گذارند و در این مسیر، برخی از آنان به مقام شهادت نائل شده‌اند؛ از این رو، خبرنگاران شهید، راویان حقیقت و شهیدان شاهد هستند

وحدت ملی؛ پاسخ ایران به تندبادهای پیش‌رو

جابری‌انصاری با اشاره به ادعاهای دشمنان درباره پایان یافتن توان دفاعی ایران، گفت: «دشمن بارها اعلام کرد کار نیروهای مسلح ایران تمام شده است، اما این ادعاها بارها و بارها تکرار شد و هر بار واقعیت میدان خلاف آن را نشان داد؛ نیروهای مسلح ایران همچنان سرافراز ایستاده‌اند و از امنیت و عزت کشور دفاع می‌کنند.» وی تأکید کرد: «ملت ایران، نیروهای مسلح، رهبری و دولت و خدمتگزاران ملت، با اتحاد، همدلی و همراهی و در بستر هویت‌های متحد و هویت‌بخش ایران، می‌توانند همچنان خالق موفقیت‌ها و عظمت‌های آینده کشور باشند.» مدیرعامل خبرگزاری جمهوری اسلامی (ایرنا) گفت: «درهم‌تنیدگی سه هویت تاریخی ایران، یعنی ایرانیت، اسلامیت و تشیع، یکی از مهم‌ترین رازهای عظمت، ماندگاری و سربلندی ملت ایران در طول تاریخ است.» جابری‌انصاری در بخش دیگری از سخنان خود بر ضرورت وحدت ملی تأکید کرد و گفت: «یکی از مهم‌ترین پیام‌های روز خبرنگار باید تأکید دوباره بر ضرورت وحدت ملی و کنار یکدیگر بودن باشد.» وی افزود: «باید از دوگانه‌های ساختگی و جعلی و حتی از دوگانه‌هایی که ریشه در اختلافات واقعی دارند، اما نباید به جدایی و گسست اجتماعی منجر شوند، فاصله بگیریم. حتی اختلافات واقعی نیز نباید بهانه‌ای برای از هم گسستن پیوندهای ملی و اجتماعی ملت ایران باشد.» وی ادامه داد: «همان‌گونه که همراهی عناصر هویت‌بخش تاریخی ملت و دولت ایران یکی از اسرار عظمت این سرزمین است، اتحاد، یگانگی و همراهی اقشار مختلف جامعه، شخصیت‌ها و بزرگان، دولت، ملت، نیروهای مسلح و مردم همیشه در صحنه نیز می‌تواند زمینه‌ساز عبور از طوفان‌ها و تندبادهای پیش‌رو باشد.» مدیرعامل سازمان خبرگزاری جمهوری اسلامی (ایرنا) خاطرنشان کرد: «باید در چارچوب قانون اساسی و بر بستر شعارهای اساسی جمهوری اسلامی، یعنی استقلال، آزادی و جمهوری اسلامی، مسیر پیشرفت و سربلندی ایران را ادامه دهیم و همچنان خالق عظمت‌ها و بزرگی‌های این سرزمین باشیم.»

اطلاع رسانی

مزیت آینده ایران؛ از نفت تا دانشی که اصطکاک توسعه را کاهش می‌دهد

یادداشت

فرهاد امین دهقان
فعال حوزه نفت و انرژی

گاهی اهمیت یک صنعت، نه در آن چیزی است که تولید می‌کند، بلکه در آن چیزی است که از وقوعش جلوگیری می‌کند. صنعت روانکار از همین جنس است. اگر این صنعت به‌درستی عمل کند، موتورهای خودرو، توربین‌های نیروگاه، ماشین‌آلات کارخانه‌ها و تجهیزات صنایع بدون وقفه به کار خود ادامه می‌دهند؛ اما هنگامی که زنجیره تأمین آن دچار اختلال شود، پیامدهای آن بسیار فراتر از افزایش قیمت یک قوطی روغن موتور خواهد بود.

نمونه‌ای روشن از این واقعیت، تحولات اخیر بازار جهانی است. همزمان با تشدید تنش‌های ژئوپلیتیکی در خاورمیانه، آنچه دچار التهاب شد، تنها بازار نفت خام نبود. گزارش بلومبرگ نشان داد که اختلال در عرضه روغن‌های پایه گروه III –که بخش مهمی از روانکارهای پیشرفته جهان بر پایه آن تولید می‌شوند– موجب افزایش قیمت روغن موتور در بازار آمریکا و بالا رفتن هزینه نگهداری خودروها شد. این اتفاق نشان داد که در اقتصاد امروز، حتی یک تعویض روغن ساده نیز می‌تواند تحت تأثیر امنیت زنجیره تأمین انرژی و صنایع پایین‌دستی قرار گیرد.

این رخداد یک پیام مهم برای اقتصاد جهان داشت: قدرت کشورها دیگر تنها با میزان ذخایر نفت و گاز سنجیده نمی‌شود، بلکه با توان آنها در تکمیل زنجیره ارزش، توسعه فناوری و حفظ پایداری زنجیره‌های تأمین ارزیابی می‌شود. در چنین شرایطی، صنایعی که روزگاری تنها حلقه‌ای از صنایع نفتی محسوب می‌شدند، امروز به بخشی از امنیت صنعتی و حتی امنیت اقتصادی کشورها تبدیل شده‌اند. صنعت روانکار نیز از همین منظر نیازمند بازتعریف است. بسیاری آن را صرفاً تولیدکننده روغن موتور یا روانکارهای صنعتی می‌دانند، در حالی که نقش واقعی آن بسیار فراتر از یک کالای مصرفی است. اگر نفت، سوخت حرکت اقتصاد باشد، صنعت روانکار تضمین‌کننده استمرار آن حرکت است؛ حلقه‌ای که بدون آن، هیچ موتور، ماشین، کارخانه، نیروگاه و پتروشیمی یا زنجیره تولیدی نمی‌تواند با بهره‌وری مطلوب به فعالیت خود ادامه دهد.

در حقیقت، صنعت روانکار را می‌توان صنعتی دانست که هزینه اصطکاک را نه‌فقط میان قطعات فلزی، بلکه در کل اقتصاد کاهش می‌دهد. این اصطکاک گاه در قالب افزایش استهلاک تجهیزات ظاهر می‌شود، گاه در مصرف بیشتر انرژی، گاه در توقف خطوط تولید و گاه در کاهش رقابت‌پذیری صنایع. هرچه فناوری روانکارها پیشرفته‌تر باشد، این اصطکاک نیز کمتر خواهد شد و بهره‌وری کل اقتصاد افزایش خواهد یافت.

جهان امروز، بیش از هر زمان دیگری، در حال بازتعریف مفهوم قدرت است. در قرن بیستم، مزیت کشورها عمدتاً به حجم منابع طبیعی آنها وابسته بود؛ اما در قرن بیست‌ویکم، مزیت پایدار از دانشی حاصل می‌شود که بر آن منابع افزوده می‌شود. فاصله میان یک اقتصاد صادرکننده مواد خام و یک اقتصاد پیشرو، دیگر در میزان ذخایر زیرزمینی نیست؛ بلکه در توان تبدیل این ذخایر به فناوری، برند، خدمات و ارزش افزوده نهفته است. از همین منظر، صنعت روانکار دیگر تنها یکی از حلقه‌های زنجیره نفت نیست؛ بلکه بخشی از معماری امنیت صنعتی، امنیت انرژی و تاب‌آوری اقتصادی کشورهاست. تجربه همه‌گیری کرونا، بحران انرژی اروپا، اختلال در زنجیره‌های تأمین، جنگ‌های منطقه‌ای و نوسانات ژئوپلیتیکی همگی یک واقعیت را آشکار کردند: اقتصادهای تاب‌آور الزاماً اقتصادهای ثروتمند نیستند، بلکه اقتصادهایی هستند که میان منابع، فناوری و نوآوری پیوند برقرار کرده‌اند. ایران در این میان از موقعیتی کم‌نظیر برخوردار است. برخورداری از منابع عظیم هیدروکربوری، زیرساخت‌های صنعتی، سابقه چند دهه تولید، نیروی انسانی متخصص و دسترسی جغرافیایی به بازارهای بزرگ منطقه، ظرفیت‌هایی هستند که بسیاری از کشورها از آنها بی‌بهره‌اند. اما تاریخ توسعه بارها نشان داده است که هیچ کشوری صرفاً با اتکا به منابع طبیعی، به قدرت اقتصادی پایدار تبدیل نشده است. منابع، نقطه آغاز هستند، نه نقطه پایان. تجربه کشورهایی مانند کره‌جنوبی، سنگاپور و حتی برخی تولیدکنندگان بزرگ انرژی نشان می‌دهد که ارزش واقعی زمانی خلق می‌شود که مواد اولیه به فناوری تبدیل شوند. در صنعت روانکار نیز ارزش اصلی در فروش روغن پایه نیست؛ بلکه در دانش فرمولاسیون، فناوری افزودنی‌ها، توسعه محصولات تخصصی، خدمات مهندسی و اعتماد بازار نهفته است. هرچه سهم دانش در یک محصول بیشتر باشد، فاصله آن از نوسانات بازار مواد خام نیز بیشتر خواهد شد.

به همین دلیل است که رقابت امروز شرکت‌های بزرگ جهان، رقابت بر سر تولید بیشتر نیست؛ رقابت بر سر خلق ارزش بیشتر است. ارزش نیز در فناوری نهفته است؛ در روانکارهایی که مصرف انرژی را کاهش می‌دهند، عمر تجهیزات را افزایش می‌دهند، با خودروهای نسل جدید سازگارند و برای صنایع حساس، راه‌حل‌های اختصاصی ارائه می‌کنند. آینده این صنعت، آینده فروش یک کالا نیست؛ آینده فروش «کارایی»، «اطمینان» و «بهره‌وری» است. شرکت‌های پیشرو جهان نیز دقیقاً در همین مسیر حرکت کرده‌اند. بسیاری از آنها دیگر خود را صرفاً تولیدکننده روانکار نمی‌دانند، بلکه ارائه‌دهنده خدمات مدیریت روانکاری هستند. آنها با استفاده از تحلیل دوره‌ای روغن، پایش وضعیت تجهیزات، داده‌های عملیاتی و سامانه‌های هوشمند، زمان مناسب تعمیرات را پیش‌بینی می‌کنند و پیش از وقوع خرابی، مشتری را از خطر آگاه می‌سازند. در چنین الگویی، ارزش واقعی نه در فروش هر لیتر روغن، بلکه در کاهش هزینه توقف خطوط تولید مشتری ایجاد می‌شود. این همان نقطه‌ای است که صنعت روانکار با تحول دیجیتال پیوند می‌خورد؛ جایی که هوش مصنوعی، اینترنت اشیا، تحلیل داده و نگهداری پیش‌بینانه، به اندازه خود محصول اهمیت پیدا می‌کنند. آینده این صنعت را تنها پالایشگاه‌ها تعیین نخواهند کرد؛ بلکه آزمایشگاه‌های تحقیق و توسعه، شرکت‌های نرم‌افزاری، مراکز داده و دانشگاه‌ها نیز در شکل دادن به آن نقش خواهند داشت. اگر آینده صنعت روانکار را تنها در توسعه ظرفیت تولید خلاصه کنیم، در واقع تحولات بزرگ این صنعت را نادیده گرفته‌ایم. همان گونه که صنعت خودرو سال‌هاست از فروش یک وسیله نقلیه به ارائه خدمات هوشمند، نرم‌افزار و مدیریت داده حرکت کرده است، صنعت روانکار نیز در حال عبور از اقتصاد محصول به اقتصاد خدمات است. در آینده‌ای نه‌چندان دور، مشتری تنها به دنبال خرید یک روغن موتور نخواهد بود؛ او انتظار خواهد داشت راهکاری دریافت کند که مصرف انرژی را کاهش دهد، عمر تجهیزات را افزایش دهد، زمان توقف خطوط تولید را به حداقل برساند و هزینه‌های نگهداری را بهینه کند. امروز در بسیاری از صنایع پیشرفته، تحلیل روغن (Oil Analysis) به یکی از ارکان نگهداری پیش‌بینانه (Predictive Maintenance) تبدیل شده است. روانکار دیگر تنها وظیفه کاهش اصطکاک را بر عهده ندارد؛ بلکه به منبعی ارزشمند از اطلاعات درباره وضعیت تجهیزات تبدیل شده است. تغییر در ویسکوزیته، وجود ذرات فلزی، آلودگی یا تغییرات شیمیایی روغن، می‌تواند ماه‌ها پیش از وقوع خرابی، نشانه‌های فرسایش یک تجهیز را آشکار کند. به همین دلیل، بسیاری از شرکت‌های بزرگ جهان، از جمله شل، اکسون‌موبیل، توتال‌انرژیز و فوکس، خدمات پایش وضعیت تجهیزات را در کنار محصولات خود ارائه می‌کنند؛ زیرا مشتری امروز، بیش از آنکه به دنبال خرید روغن باشد، به دنبال کاهش ریسک تولید است.

این تغییر نگاه، تعریف کارآفرینی را نیز دگرگون کرده است. دیگر نمی‌توان کارآفرینی را صرفاً در احداث یک کارخانه یا افزایش ظرفیت تولید خلاصه کرد. کارآفرینی واقعی، خلق یک اکوسیستم است؛ اکوسیستمی که در آن دانشگاه، صنعت، شرکت‌های دانش‌بنیان، استارت‌آپ‌ها، سرمایه‌گذاران، مراکز تحقیق و توسعه و بازار، در کنار یکدیگر ارزش خلق می‌کنند. هر فرمولاسیون جدید، هر افزودنی پیشرفته، هر استاندارد بین‌المللی و هر فناوری بومی، می‌تواند به ایجاد کسب‌وکارهای جدید و فرصت‌های شغلی پایدار منجر شود؛ فرصت‌هایی که سرمایه اصلی آنها نه نفت، بلکه دانش است. این همان نقطه‌ای است که ایران می‌تواند مزیت تاریخی خود را به مزیتی پایدار تبدیل کند. کشور ما تنها یکی از دارندگان بزرگ منابع هیدروکربوری نیست؛ بلکه از شبکه گسترده‌ای از دانشگاه‌ها، متخصصان، شرکت‌های تولیدی و تجربه صنعتی نیز برخوردار است. اما این ظرفیت زمانی به مزیت رقابتی تبدیل خواهد شد که ارتباط میان این اجزا از حالت جزیره‌ای خارج شود. توسعه واقعی زمانی اتفاق می‌افتد که پژوهش دانشگاهی به فناوری صنعتی، فناوری به محصول، محصول به برند و برند به بازارهای جهانی تبدیل شود. در این میان، صادرات نیز نیازمند بازتعریف است. برای سال‌ها، صادرات در بسیاری از اقتصادهای در حال توسعه، به معنای عبور کالا از مرزها تلقی می‌شد؛ اما در اقتصاد امروز، صادرات بیش از هر چیز به معنای صدور اعتماد است. کشوری که بتواند محصولی با کیفیت پایدار، خدمات فنی قابل اتکا و برند معتبر ارائه کند، در واقع سرمایه صنعتی خود را صادر کرده است، نه صرفاً یک کالا را.

برای صنعت روانکار ایران نیز مسیر آینده از همین نقطه عبور می‌کند. رقابت پایدار در بازارهای منطقه‌ای، با کاهش قیمت به دست نمی‌آید؛ زیرا همواره تولیدکننده‌ای وجود خواهد داشت که ارزان‌تر عرضه کند. مزیت رقابتی زمانی شکل می‌گیرد که کیفیت، خدمات پس از فروش، پشتیبانی فنی، استانداردهای بین‌المللی و اعتماد مشتری، بخشی از ارزش پیشنهادی محصول باشند. بازارهای آسیای مرکزی، قفقاز، کشورهای حاشیه خلیج فارس، آسیای غربی و حتی بخش‌هایی از آفریقا، صرفاً مقصد فروش نیستند؛ بلکه می‌توانند بستری برای شکل‌گیری زنجیره‌های مشترک ارزش، همکاری‌های فناورانه و سرمایه‌گذاری‌های صنعتی باشند. از سوی دیگر، اقتصاد سبز نیز دیگر یک انتخاب داوطلبانه نیست؛ بلکه به یکی از الزامات رقابت‌پذیری جهانی تبدیل شده است. امروز تولیدکننده‌ای موفق‌تر است که بتواند همزمان مصرف انرژی را کاهش دهد، عمر تجهیزات را افزایش دهد، آلایندگی را کم کند و بازیافت را به بخشی از چرخه تولید خود تبدیل سازد. صنعت روانکار نیز از این تحول مستثنا نیست.

روانکارهای پیشرفته تنها یک نیاز صنعتی را برطرف نمی‌کنند؛ آنها با کاهش اصطکاک داخلی تجهیزات، مصرف سوخت را کاهش می‌دهند، انتشار آلاینده‌ها را کم می‌کنند و عمر ماشین‌آلات را افزایش می‌دهند. به همین دلیل، ارزش واقعی یک روانکار تنها در قیمت هر لیتر آن نیست؛ بلکه در صرفه‌جویی انرژی، کاهش هزینه‌های تعمیرات و افزایش بهره‌وری است که در طول عمر تجهیزات ایجاد می‌کند. شاید یکی از اشتباهات رایج در نگاه به این صنعت، تمرکز بیش از حد بر قیمت محصول باشد. در حالی که برای یک کارخانه بزرگ، یک نیروگاه یا یک مجتمع پتروشیمی، هزینه توقف تولید در بسیاری از موارد چندین برابر هزینه خرید روانکار است. از این منظر، روانکار دیگر یک کالای مصرفی نیست؛ بلکه ابزاری برای مدیریت ریسک، حفظ تداوم تولید و افزایش قابلیت اطمینان تجهیزات است.

دقیقاً به همین دلیل است که نوسانات اخیر بازار جهانی روانکار، اهمیت این صنعت را بیش از گذشته آشکار کرد. آنچه در ماه‌های اخیر در بازار روغن‌های پایه رخ داد، نشان داد که حتی اقتصادهای بزرگ نیز در برابر اختلال زنجیره تأمین این محصولات آسیب‌پذیر هستند. افزایش قیمت روانکار در بازارهای جهانی، تنها ناشی از افزایش قیمت نفت نبود؛ بلکه نتیجه آسیب‌پذیری زنجیره‌ای بود که از تولید روغن پایه و افزودنی‌ها آغاز می‌شود و تا مصرف‌کننده نهایی ادامه پیدا می‌کند. این تجربه بار دیگر ثابت کرد که تاب‌آوری صنعتی، تنها به تولید مواد خام وابسته نیست؛ بلکه به توان مدیریت و تکمیل زنجیره ارزش بستگی دارد. از این منظر، صنعت روانکار برای ایران صرفاً یک صنعت پایین‌دستی نفت نیست؛ بلکه می‌تواند به یکی از حلقه‌های راهبردی اقتصاد دانش‌بنیان تبدیل شود. کشوری که بتواند دانش طراحی فرمولاسیون، تولید افزودنی‌های پیشرفته، خدمات مهندسی، سامانه‌های هوشمند پایش تجهیزات و برندهای معتبر منطقه‌ای را توسعه دهد، تنها صادرکننده محصول نخواهد بود؛ بلکه صادرکننده فناوری، دانش و اعتماد خواهد شد. اما شاید مهم‌ترین سرمایه صنعت روانکار، نه مخازن نفت، نه پالایشگاه‌ها و نه خطوط تولید باشد؛ بلکه سرمایه انسانی آن است. هیچ تحول بزرگی بدون مهندسان خلاق، پژوهشگران، متخصصان، مدیران آینده‌نگر و جوانانی که جسارت تجربه‌کردن دارند، شکل نخواهد گرفت. آینده صنعت انرژی، بیش از آنکه در اعماق زمین رقم بخورد، در ذهن انسان‌هایی ساخته می‌شود که می‌توانند از یک ماده خام، فناوری، از فناوری، کسب‌وکار و از کسب‌وکار، مزیت رقابتی خلق کنند.

از همین رو، توسعه این صنعت را نمی‌توان تنها با افزایش ظرفیت تولید یا احداث واحدهای جدید سنجید. توسعه پایدار زمانی شکل می‌گیرد که میان دانشگاه، صنعت، شرکت‌های دانش‌بنیان، نظام مالی، سیاست‌گذاران و بازار، رابطه‌ای مستمر و مؤثر برقرار باشد. اقتصاد آینده، اقتصاد شبکه‌هاست، نه اقتصاد واحدهای منفرد. کشورهایی که زودتر این پیوند را برقرار کنند، زودتر نیز در زنجیره ارزش جهانی جایگاه بالاتری به دست خواهند آورد. در چنین نگاهی، صنعت روانکار صرفاً مصرف‌کننده فناوری نیست؛ بلکه می‌تواند خود به تولیدکننده فناوری تبدیل شود. فرمولاسیون‌های جدید، افزودنی‌های پیشرفته، روانکارهای ویژه صنایع حساس، فناوری‌های پایش هوشمند تجهیزات و خدمات مهندسی مرتبط، همگی حوزه‌هایی هستند که ارزش افزوده آنها چندین برابر فروش مواد اولیه است. این همان مسیری است که بسیاری از اقتصادهای پیشرو طی کرده‌اند؛ آنها ابتدا منابع را به محصول تبدیل کردند، سپس محصول را به فناوری، فناوری را به برند و در نهایت برند را به قدرت اقتصادی. ایران نیز می‌تواند چنین مسیری را طی کند، مشروط بر آنکه نگاه خود را به صنعت تغییر دهد. تا زمانی که مزیت را تنها در استخراج بیشتر، تولید بیشتر یا صادرات بیشتر جست‌وجو کنیم، بخش مهمی از ظرفیت‌های کشور نادیده گرفته خواهد شد. مزیت واقعی زمانی شکل می‌گیرد که هر حلقه از زنجیره ارزش، بر پایه دانش، نوآوری و بهره‌وری تقویت شود. از این منظر، صنعت روانکار تنها یک صنعت پشتیبان نیست؛ بلکه می‌تواند یکی از پیشران‌های تحول صنعتی ایران باشد؛ صنعتی که در نقطه تلاقی نفت، شیمی، مهندسی، هوش مصنوعی، داده، محیط زیست و مدیریت دارایی‌های صنعتی قرار گرفته و می‌تواند الگویی از گذار موفق از اقتصاد منابع به اقتصاد دانش ارائه کند. تحولات اقتصاد جهانی نیز همین مسیر را تأیید می‌کند. امروز رقابت کشورها بیش از آنکه بر سر مصرف بیشتر انرژی باشد، بر سر بهره‌وری بیشتر از انرژی است. داده‌های اداره اطلاعات انرژی آمریکا (EIA) نشان می‌دهد که با وجود بیش از دو برابر شدن تولید ناخالص داخلی واقعی سرانه آمریکا طی پنج دهه گذشته، مصرف سرانه انرژی این کشور حدود ۱۳ درصد کاهش یافته است. این کاهش نه نتیجه رکود اقتصادی، بلکه حاصل افزایش بهره‌وری، توسعه فناوری، استانداردهای مصرف انرژی، تجهیزات کارآمدتر و حرکت تدریجی اقتصاد به سمت فعالیت‌های دانش‌محور است. پیام این تجربه روشن است: توسعه پایدار الزاماً به معنای مصرف بیشتر منابع نیست، بلکه به معنای خلق ارزش بیشتر از هر واحد انرژی و هر واحد سرمایه است. صنعت روانکار دقیقاً در همین نقطه قرار می‌گیرد. روانکارهای پیشرفته تنها اصطکاک میان قطعات را کاهش نمی‌دهند: آنها با کاهش اتلاف انرژی، افزایش عمر تجهیزات، کاهش توقف خطوط تولید و بهینه‌سازی عملکرد ماشین‌آلات، بخشی از موتور بهره‌وری اقتصاد هستند. ارزش واقعی این صنعت، نه در تعداد لیترهای فروخته‌شده، بلکه در انرژی، زمان و سرمایه‌ای است که در طول عمر تجهیزات برای صنایع صرفه‌جویی می‌کند.

از سوی دیگر، تمرکز بخش بزرگی از ظرفیت تولید روغن‌های پایه گروه III جهان در آسیا و کشورهای حاشیه خلیج فارس، اهمیت راهبردی این صنعت را بیش از گذشته آشکار کرده است. برآوردها نشان می‌دهد بیش از نیمی از ظرفیت تولید این روغن‌های پایه در آسیا و حدود یک‌چهارم آن در کشورهای شورای همکاری خلیج فارس متمرکز است. همین تمرکز جغرافیایی سبب شده است که هرگونه اختلال ژئوپلیتیکی در این منطقه، نه‌تنها بازار نفت، بلکه زنجیره تأمین روانکارهای پیشرفته جهان را نیز تحت تأثیر قرار دهد. افزایش اخیر قیمت روغن موتور در بازارهای جهانی، در پی اختلال عرضه روغن‌های پایه، بار دیگر نشان داد که امنیت انرژی در قرن بیست‌ویکم تنها به نفت خام وابسته نیست؛ بلکه به پایداری زنجیره ارزش آن نیز گره خورده است. شاید بتوان گفت مأموریت صنعت روانکار در دهه پیش رو، تنها کاهش اصطکاک میان قطعات فلزی نیست؛ بلکه کاهش اصطکاک در مسیر توسعه ایران است. این اصطکاک، همیشه مکانیکی نیست. گاهی در فاصله میان دانشگاه و صنعت دیده می‌شود؛ جایی که پژوهش‌ها به محصول تبدیل نمی‌شوند. گاهی در فاصله میان ایده و سرمایه‌گذاری است؛ جایی که نوآوری فرصت تجاری شدن پیدا نمی‌کند. گاهی در فاصله میان تولید و بازارهای جهانی است؛ جایی که کیفیت وجود دارد، اما برند و شبکه توزیع شکل نگرفته است. و گاهی نیز در فاصله میان سیاست‌گذاری و واقعیت‌های صنعت است؛ جایی که تصمیم‌ها با سرعت تحولات فناوری همگام نیستند.

اگر مأموریت روانکار، کاهش اصطکاک میان قطعات است، مأموریت اقتصاد دانش‌بنیان نیز باید کاهش اصطکاک میان این حلقه‌ها باشد. هر سیاستی که ارتباط دانشگاه و صنعت را تقویت کند، هر سرمایه‌گذاری که تحقیق و توسعه را به تولید نزدیک‌تر سازد، هر فناوری که مصرف انرژی را کاهش دهد و هر محصولی که اعتبار صنعت ایران را در بازارهای جهانی افزایش دهد، در حقیقت بخشی از این اصطکاک را از میان برداشته است. برای ایران، این تحول می‌تواند یک فرصت تاریخی باشد. ما از منابع، تجربه صنعتی، نیروی انسانی و موقعیت جغرافیایی برخورداریم؛ اما آنچه می‌تواند این ظرفیت‌ها را به مزیتی پایدار تبدیل کند، سرمایه‌گذاری بر دانش، تحقیق و توسعه، استانداردهای جهانی و خلق برندهای معتبر منطقه‌ای است. آینده این صنعت نه در فروش بیشتر مواد اولیه، بلکه در تولید محصولاتی نهفته است که مشتری برای دانش نهفته در آنها هزینه بپردازد. توسعه، در نهایت، تنها ساختن کارخانه‌های بیشتر نیست؛ توسعه یعنی ساختن اقتصادی که در آن هر واحد سرمایه، هر ساعت کار، هر ایده و هر قطره از منابع طبیعی، بیشترین ارزش ممکن را خلق کند.

شاید مهم‌ترین درس تحولات سال‌های اخیر همین باشد؛ کشورهایی که تنها منابع می‌فروشند، همواره در معرض نوسانات بازار خواهند بود، اما کشورهایی که دانش، فناوری و بهره‌وری می‌فروشند، قواعد بازار را تعیین می‌کنند. آینده صنعت انرژی نه در استخراج بیشتر، بلکه در استفاده هوشمندانه‌تر از هر بشکه نفت و هر واحد انرژی رقم خواهد خورد. اگر ایران بتواند این نگاه را به راهبرد صنعتی خود تبدیل کند، صنعت روانکار می‌تواند یکی از نخستین نمادهای این گذار باشد.

شاید آینده، بیش از آنکه متعلق به کشورهایی باشد که نفت بیشتری دارند، از آن کشورهایی باشد که بهتر می‌دانند چگونه از نفت، دانش خلق کنند؛ زیرا این دانش است که اصطکاک توسعه را کاهش می‌دهد و موتور پیشرفت ملت‌ها را به حرکت درمی‌آورد.

> تجربه کشورهایی مانند کره‌جنوبی، سنگاپور و حتی برخی تولیدکنندگان بزرگ انرژی نشان می‌دهد که ارزش واقعی زمانی خلق می‌شود که مواد اولیه به فناوری تبدیل شوند. در صنعت روانکار نیز ارزش اصلی در فروش روغن پایه نیست؛ بلکه در دانش فرمولاسیون، فناوری افزودنی‌ها، توسعه محصولات تخصصی، خدمات مهندسی و اعتماد بازار نهفته است. هرچه سهم دانش در یک محصول بیشتر باشد، فاصله آن از نوسانات بازار مواد خام نیز بیشتر خواهد شد